

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมที่ดีสามารถช่วยในการส่งเสริมชีวิต สภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่ดีได้ ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสภาพสิ่งแวดล้อมกำลังเสื่อมโทรม เนื่องจากการเพิ่มของประชากร มีการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี ด้านเกษตร อุตสาหกรรม และการดำรงชีพ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ยังผลให้มีของเสียอันเกิดจากการบริโภค และกระบวนการผลิตต่างๆ ออกมาเป็นจำนวนมาก ของเสียเหล่านี้ถูกระบายสู่สิ่งแวดล้อม ได้แก่ พื้นดิน แหล่งน้ำ และบรรยากาศ ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่เสื่อมคุณภาพลง สถานการณ์เหล่านี้ล้วนคุกคามต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น ความเสื่อมโทรมของสภาพสิ่งแวดล้อมหรือมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยย่อมเกิดขึ้นได้ ถ้าสิ่งแวดล้อมมีอาจปรับสภาพตามธรรมชาติได้ บุคคลที่สัมผัสอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีในระยะเวลานาน ย่อมมีโอกาสได้รับผลกระทบได้ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ไม่ว่าจะเป็น มลภาวะทางอากาศ มลภาวะทางน้ำ ขยะ มลภาวะทางเสียงหรือแสงสว่าง

จากแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้กันอย่างฟุ่มเฟือย ไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมา ทำให้เกิดการร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจุบันสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้เปลี่ยนแปลงไป ทรัพยากรลดน้อยลงและในส่วนที่ยังคงเหลืออยู่มีสภาพเสื่อมโทรม ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้เกิดการสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติ เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษต่าง ๆ และได้ส่งผลกระทบมาสู่การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมนั้นอาจจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกัน ได้แก่

1.1 กลุ่มปัญหาทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอหรือหมดไป เป็นปัญหาของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างรวดเร็ว และขาดการอนุรักษ์ ตัวอย่างของปัญหาในกลุ่มนี้คือการสูญเสียพื้นที่ป่าจากการทำไม้และลักลอบตัดโค่น การลดจำนวนลงของสัตว์ป่าจากสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายเป็นบริเวณกว้างและการล่าสัตว์

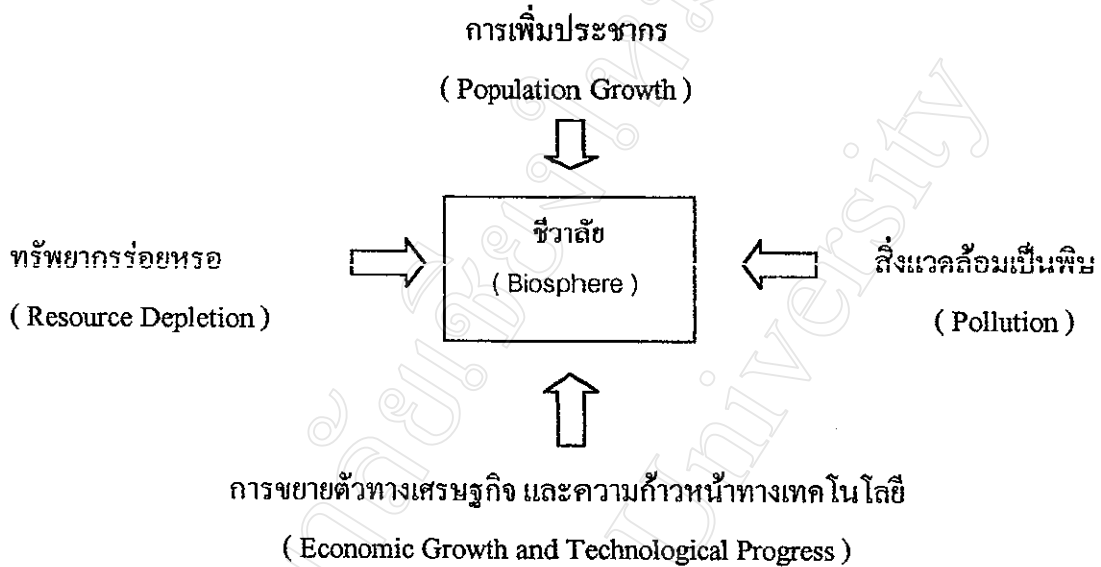
1.2 กลุ่มปัญหามลพิษหรือมลพิษทางสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่สิ่งแวดล้อมมีสิ่ง

เจือปนอยู่ไม่ว่าจะเป็นรูปของสารหรือพลังงาน ในปริมาณที่มากจนสภาพสิ่งแวดล้อมรองรับไม่ได้ โดยอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในระบบนิเวศวิทยา

1.3 กลุ่มปัญหาสังคมเป็นปัญหาที่เกิดจากการทำลายโครงสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ด้วยเหตุจากการแข่งขันกันเพื่อการอยู่รอดของชีวิต โดยปัญหานั้น ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินตามมา ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี และปัญหาการจร เป็นต้น

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับมหภาคทั่วโลก และหลายฝ่ายได้ให้ความสนใจ เพราะชีวิตประจำวันของคนเรามีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่งเกิดขึ้น ย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และยังมีผลต่อเนื่องเป็นกระแสกระทบไปทั่ว เมื่อนำมาพิจารณาจะพบวิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ร่วมกับมนุษย์ สถานะการทำลายสิ่งแวดล้อมจะมีมากหรือน้อย จึงขึ้นอยู่กับจำนวนมนุษย์ที่มีอยู่กับพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในที่นี้คือ พฤติกรรมการผลิตและการบริโภค ในปัจจุบันมนุษย์มีพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคแบบบริโภคนิยม เน้นการสะสมเครื่องอุปโภคและบริโภคที่อำนวยความสะดวกสบายมากขึ้น เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ พฤติกรรมดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีอันเป็นตัวแปรสำคัญทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสูงสุด สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ได้คำนึงถึงจุดนี้ ไม่มีผู้รับผิดชอบภาระนี้ ทุกคนจะรับรู้เพียงแต่ว่า ทุกคนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร สำหรับในประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นครั้งแรกในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 – 2524) ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือ การพัฒนาศักยภาพของคนทั้งร่างกายและจิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกประการหนึ่งต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวคน ให้ประชาชนได้รับการคุ้มครอง ให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีปลอดภัยต่อวิถีชีวิตการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งขณะนี้รัฐบาลปัจจุบัน ได้เห็นความสำคัญโดยกำลังดำเนินการผลักดันเพื่อจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นหน่วยงาน ที่ควบคุมกำกับดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยตรง ปัญหาของคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขโดยใช้ศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ กฎหมาย และเศรษฐศาสตร์ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคม (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2541)

สาเหตุที่มีผลต่อปัญหาวิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อม ที่เป็นปัญหาในระดับมหภาคทั่วโลก และหลายฝ่ายให้ความสนใจ สามารถแสดงดังแผนภูมิต่อไปนี้



(ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2541)

แผนภูมิที่ 1 วิกฤติการณ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

1. การเพิ่มของประชากร (Population Growth) ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยอัตราสูง ในลักษณะของ Exponential Growth ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีประชากรประมาณ 62 ล้านคน ระยะเวลาที่รอเพื่อการเพิ่มเป็น 2 เท่า (Douping Time) ประมาณ 25 ปี ก็หมายความว่า ในปี ค.ศ.2027 จะมีประชากร ประมาณ 70 ล้านคน
2. ทรัพยากรร่อยหรอ (Resource Depletion) เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้มีการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จึงทำให้ทรัพยากรร่อยหรอ
3. การขยายตัวทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (Economic Growth and Technological Progress) เมื่อความเจริญทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทำให้มาตรฐานการครองชีพสูง อัตราการบริโภคต่อหัว (Per Capita Consumption) ก็สูงขึ้น และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น ความสามารถในการล้างผลาญทรัพยากรต่อหัวก็มากขึ้น เช่น คนอเมริกันจะใช้ทรัพยากรมากกว่าคนไทย หรือคนไทยใช้มากกว่าคนลาว เช่นการขุดแร่ การใช้ทรัพยากรป่าไม้ โดยอาศัยเครื่องจักรกลและกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ เข้าช่วย

4. สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (Pollution) เกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ด้านอุตสาหกรรมแบบตะวันตก และการใช้ทรัพยากรที่ฟุ่มเฟือยมากเกินไป

ชีवालีย์เสียไป เพราะทรัพยากรร่อยหรอ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเพิ่มของประชากร และสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (ตามแผนภูมิที่ 1)

การที่ลักษณะของชีवालีย์เสียไป ผลกระทบที่ตามมา มี 3 ประการคือ

1. มลพิษในอากาศ เกิดจากการประกอบกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การเผาไหม้ของ เชื้อเพลิง การผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม การใช้รถยนต์ เป็นต้น
2. มลพิษในน้ำ น้ำเสียหรือน้ำเป็นพิษ คือ น้ำที่มีอัตราส่วนของออกซิเจนในน้ำน้อยกว่าปกติ เกิดจากการทิ้งขยะ ของเสียหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ จากบ้านเรือน โรงงาน อุตสาหกรรมลงสู่แม่น้ำลำคลอง แหล่งน้ำต่างๆ
3. มลพิษในดิน ดินได้รับสารพิษจากการประกอบกิจกรรมของมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น การเกษตรกรรม การใช้เครื่องจักร การผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นต้น (ปราณี พันธุมสินชัย, 2542)

อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นอำเภอหนึ่งที่เกษตรกรประกอบอาชีพ เพาะเห็ด นอกจากการทำไร่ทำนาแล้ว โดยเฉพาะหลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว เกษตรกรที่มี อาชีพเพาะเห็ดจะทำการรับซื้อ และเก็บฟางข้าวจำนวนมากเพื่อเป็นวัสดุในการเพาะเห็ด เช่น เห็ด เห็ด แชมป์ของ เห็ดฟาง ส่วนเห็ด นางฟ้า นางรม และเห็ดหอมก็ใช้เศษขี้เลื่อยที่รับซื้อจาก โรงเลื่อยเป็นอาหารเลี้ยงเชื้อเห็ด เกษตรกรที่มีอาชีพเพาะเห็ด ได้รวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มศักยภาพใน ด้านการตลาด แต่ในปีได้มีบริษัทใหญ่ๆ มารับซื้อเป็นจำนวนหลายร้อยตัน เพื่อดำเนินการแปรรูป ส่งจำหน่ายไปยังต่างประเทศ คิดเป็นรายได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 50 ล้านบาท เข้าสู่อำเภอเวียงป่าเป้า (โสภิต เปรี้ยววิญญา, 2545 : สัมภาษณ์)

ในปัจจุบัน ได้มีการเพาะเห็ดเพื่อการพาณิชย์ มีเกษตรกรจำนวนมาก ประกอบการ เพาะเห็ดชนิดต่างๆ มีการนำทรัพยากรต่างๆ มาเป็นวัสดุในการเพาะเห็ด โดยเฉพาะเชื้อเพลิงที่ใช้ ในการให้ความร้อนเพื่อฆ่าเชื้อ โรคใน โรงเรือนเพาะเห็ดและนึ่งอาหารเลี้ยงเชื้อเห็ด เชื้อเพลิงที่ใช้ ส่วนมากเป็น ไม้ฟืนและซังข้าว โทด สำหรับฟาร์มเห็ดขนาดเล็ก ไม่เกิน 5 โรงเรือน สำหรับฟาร์ม เห็ดขนาดกลางเชื้อเพลิงที่ใช้อาจเป็น ถ่านหิน น้ำมันเตาหรือน้ำมันหล่อลื่นของเครื่องยนต์ต่างๆ ที่ ใช้งานแล้ว ในขณะที่ใช้เชื้อเพลิงเป็นแหล่งกำเนิดความร้อน จะปลดปล่อยเถ้าและควัน ไฟ ซึ่งมี สารพิษที่สำคัญประกอบอยู่ เช่น ก๊าซไฮโดรคาร์บอน เป็นก๊าซสารอินทรีย์ที่เกิดจากการเผาไหม้ที่ไม่ สมบูรณ์ของน้ำมันเชื้อเพลิง ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ แต่ถ้าได้รับก๊าซชนิดนี้จำนวนมากอาจเป็น อันตรายต่อสุขภาพได้ เมื่อรวมตัวกับก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ โดยผ่านกระบวนการทางเคมีภายใต้แสง

อาทิตย์ จะเกิดปรากฏการณ์ ที่เรียกว่า หมอกควัน (Smog) ทำให้การมองเห็นไม่ชัดเจน และหายใจไม่สะดวก ก๊าซซัลเฟอร์ออกไซด์ เกิดจากการเผาไหม้ของถ่านหิน เมื่อรวมกับน้ำในบรรยากาศ จะก่อให้เกิดกรดกำมะถัน (Sulfuric Acid) ฝนตกลงมาจะเกิดเป็นฝนกรด (Acid Rain) มีพิษกัดกร่อน ตึกรามบ้านช่อง เป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำในแม่น้ำลำคลอง ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ เป็นก๊าซไม่มีกลิ่นเกิดจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ของถ่านหิน และน้ำมันเชื้อเพลิงต่าง ๆ ถ้าได้รับจำนวนมากๆ สามารถก่ออันตรายต่อสุขภาพได้ สาร ไดออกซิน (dioxins) เป็นผลิตภัณฑ์ทางเคมีเกิดขึ้นมาโดยมิได้ตั้งใจผลิต (unintentional products) จากกระบวนการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ ส่วนควันและซีอีถ้าที่ปลิวออกมาจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงที่มีส่วนประกอบของแร่ธาตุต่างๆ เช่น ยางรถยนต์เก่าที่ใช้งานแล้ว น้ำมันหล่อลื่นของเครื่องยนต์ที่ใช้งานแล้ว

ความรู้เรื่องมลภาวะทางอากาศ (Air Pollution)

อากาศบริสุทธิ์นั้น มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลก โดยเฉพาะมนุษย์ หากขาดอากาศสำหรับหายใจเพียงไม่กี่นาทีก็จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ปัจจุบันอากาศบริสุทธิ์ถูกทำลายลงเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม ในการผลิต เพื่อตอบสนองการบริโภคที่เพิ่มขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้อย่างไม่ระมัดระวัง ทำให้เกิดการทำลายระบบนิเวศที่ธรรมชาติได้สร้างขึ้นอย่างไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้

ชั้นบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลก ประกอบด้วยก๊าซต่างๆ ที่สำคัญคือ ไนโตรเจน 78 % ออกซิเจน 21 % อาร์กอน 1 % คาร์บอนไดออกไซด์ 0.036 % ที่เหลือเป็นก๊าซอื่นๆ เช่น นิออน ฮีเลียม มีเทน กริปตอน ไฮโดรเจน ซีนอน และคลอโรฟลูออโรคาร์บอน รวมทั้งไอน้ำ แต่เมื่อใดที่ส่วนประกอบของอากาศเปลี่ยนแปลงไป มีปริมาณของฝุ่นละออง ก๊าซ หมอกควัน ใอน้ำ เหมมา และแก๊สพิษต่างๆ เชื้อปนอยู่ในชั้นบรรยากาศมากขึ้นไป จนก่อให้เกิดผลเสียต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ สัตว์ พืช ตลอดจนทรัพยากรอื่น เราเรียกรวมๆ ว่า อากาศเสียหรือมลพิษทางอากาศ (Air Pollution) (ปราวณี พันธุมสินชัย, 2542)

สาเหตุของการเกิดมลพิษทางอากาศ

1. มลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงฟอสซิล (Fossil) ได้แก่ น้ำมันชนิดต่างๆ ก๊าซเหลว (LPG) เป็นเชื้อเพลิง ในการขับเคลื่อน และถ่านหิน
2. มลพิษทางอากาศที่ไม่ได้เกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงฟอสซิล การเผาขยะ เศษสิ่งเหลือใช้จากกิจกรรมทางการเกษตร การเผาป่า การก่อสร้างอาคาร การคมนาคมขนส่ง และกระบวนการผลิตต่างๆ ทางอุตสาหกรรม (วราพร ศรีสุพรรณ, 2537)

จากความรู้เกี่ยวกับมลภาวะทางอากาศ ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ทั้งจากการประกอบกิจกรรมในการดำรงชีพ การคมนาคมขนส่ง โรงงานอุตสาหกรรม และการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ต่างๆ ของเชื้อเพลิง ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย กระทบต่อสุขภาพอนามัยของคน และสภาพแวดล้อมทั่วไป

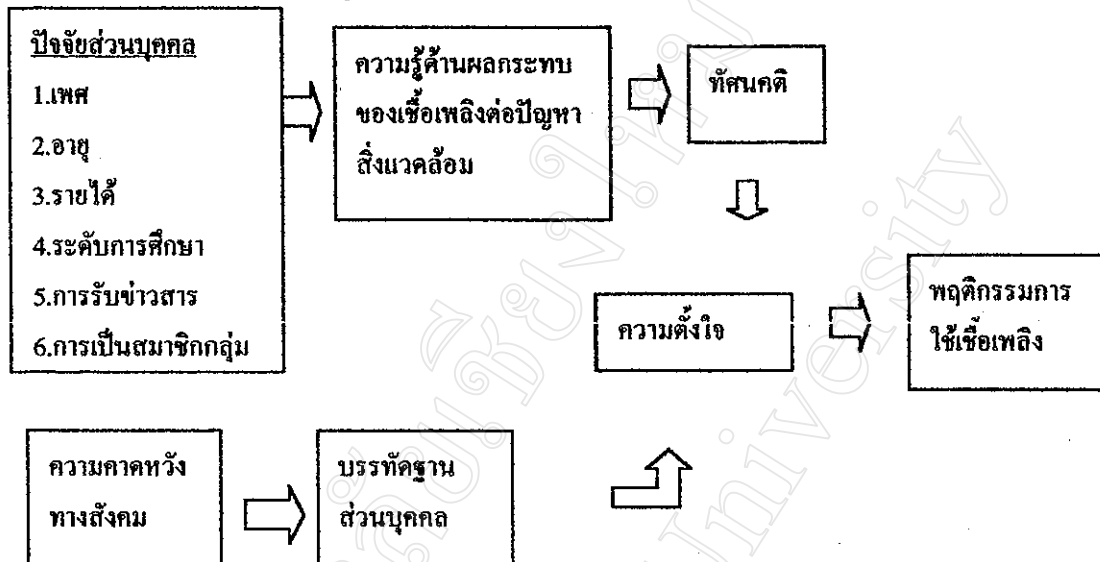
ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจว่า ความรู้ด้านผลกระทบของเชื้อเพลิง ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการเพาะเห็ด ในการเลือกใช้เชื้อเพลิงแต่ละชนิดนั้นมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมทั่วไปมากน้อยเพียงใด มีทัศนคติต่อความตั้งใจในการเลือกใช้เชื้อเพลิงอย่างไร ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้เชื้อเพลิงหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการวางแผนงานด้าน สิ่งแวดล้อมสำหรับองค์การบริหารงานส่วนท้องถิ่นต่อไป อีกทั้งเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเพาะเห็ด ได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ในการที่จะลดมลภาวะที่เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความรู้ด้านผลกระทบของเชื้อเพลิงต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ทัศนคติ ความตั้งใจ และพฤติกรรมการเลือกใช้เชื้อเพลิงที่ก่อมลภาวะในชุมชน
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวัง บรรทัดฐานส่วนบุคคล ความตั้งใจ และพฤติกรรมการเลือกใช้เชื้อเพลิงที่ก่อมลภาวะในชุมชน

3. กรอบแนวคิด

แผนภูมิที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดการกระทำด้วยเหตุผล



4. สมมติฐานของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. มีความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ด้านผลกระทบของเชื้อเพลิงต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ทัศนคติ และความตั้งใจในพฤติกรรมการเลือกใช้เชื้อเพลิง ที่ก่อกมลภาวะในชุมชน
2. มีความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวัง บรรทัดฐานส่วนบุคคล และความตั้งใจในพฤติกรรมการเลือกใช้เชื้อเพลิง ที่ก่อกมลภาวะในชุมชน

5. นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่ผู้ประกอบการเพาะเห็ด ภูมิศึกษา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเรื่องการใช้เชื้อเพลิงในการประกอบการเพาะเห็ด จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มสมาชิก การจัดเวที

สนทนา หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หอกระจายข่าว คณะกรรมการชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายส่วนบุคคล ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด มีกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม เช่น การกู้ยืมเงินมาเพื่อลงทุนประกอบอาชีพเพาะเห็ด หรือกลุ่มคนรู้จัก พรรคพวกเดียวกันหรือญาติพี่น้องที่ประกอบอาชีพเดียวกัน กลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่ม ออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้าน

มลภาวะทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ มลภาวะทางอากาศ น้ำเสีย ดินและป่าไม้ ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เชื้อเพลิงในการประกอบการเพาะเห็ด

ความรู้ด้านผลกระทบของเชื้อเพลิงต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของเชื้อเพลิงต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการใช้เชื้อเพลิงแต่ละชนิดในการประกอบการเพาะเห็ด ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆ ได้แก่ มลพิษทางอากาศ กลิ่นเหม็น และมีสิ่งปนเปื้อนต่อดินและแหล่งน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย ได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการใช้เชื้อเพลิงของตนเองและเข้าใจมีความคิดสำนึกรับผิดชอบ ตลอดจนการที่ต้องทำการแก้ไขปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดของสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขหรือลดปัญหาสิ่งแวดล้อม

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ประกอบการเพาะเห็ด ที่มีต่อเชื้อเพลิงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันแต่ละชนิดว่า มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน มากน้อยเพียงใด

บรรทัดฐานส่วนบุคคลในเรื่องการใช้เชื้อเพลิง หมายถึง แนวทางปฏิบัติหรือเกณฑ์ส่วนบุคคลของผู้ประกอบการเพาะเห็ดแต่ละคนในการเลือกใช้เชื้อเพลิงแต่ละชนิดว่า มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นความเชื่อในอำนาจของตนเองที่จะเลือกใช้เชื้อเพลิงแต่ละชนิด

ความมุ่งมั่นตั้งใจ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลง ชนิดของการใช้เชื้อเพลิงที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไปเป็นเชื้อเพลิงชนิดอื่นได้ และคงใช้ต่อไป ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เชื้อเพลิง

พฤติกรรมกาเลือกใช้เชื้อเพลิง หมายถึง พฤติกรรมกาเลือกใช้เชื้อเพลิงแต่ละชนิดที่ผู้ประกอบการเพาะเห็ด เลือกใช้ได้แก่ ไม้ฟืน, ช้างข้าว โปด, ถ่านหิน, ยางรถยนต์เก่าและน้ำมันหล่อลื่นที่ใช้งานแล้ว

มลภาวะ หมายถึง สภาพอากาศ ดินและน้ำบริเวณรอบๆ สถานที่ประกอบการเพาะเห็ดเกิด มีกลิ่นเหม็นและก๊าซพิษหรือปนเปื้อนจากการใช้เชื้อเพลิง และมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของ ชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบ

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่รอบๆ สถานที่ประกอบการเพาะเห็ด อาจจะเป็นเพื่อนบ้านหรือหมู่บ้าน ตำบลที่อยู่ใกล้เคียง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University